

Kernenergie: rem op de strijd tegen de klimaatverandering

Topprioriteit voor de volgende regering: een overtuigende uitstap uit kernenergie

Inleiding

Met het oog op de verkiezingen van juni 2007 heeft Greenpeace een memorandum¹ opgesteld en de politieke partijen uitgenodigd om een ondubbelzinnig engagement op te nemen in de strijd tegen de klimaatverandering. Om een adequaat antwoord te geven op de problematiek van de klimaatverandering gelooft Greenpeace dat het noodzakelijk is dat België zichzelf voor 2020 een reductie van 30% van de uitstoot van broeikasgassen oplegt en een besparing van 20% op energieverbruik (energie-efficiëntie). Verder moet ons land, ook voor 2020, ten minste 15% van haar energie uit hernieuwbare bronnen halen.

Dit memorandum, begin april gepubliceerd, benadrukt ook de noodzaak van de kernuitstap, dus van een bevestiging van kernuitstapwet van 2003². Met dit document willen we duidelijk maken waarom dit een noodzakelijke voorwaarde is om de Belgische bijdrage aan de strijd tegen de klimaatverandering te doen slagen. Verschillende aspecten van de nucleaire problematiek komen hier aan bod: de gevaren en de reële kosten van kernenergie, de relatie tussen kernenergie en klimaat, het bestaan van vervangcapaciteit... Een uitgebreider document³ werd opgesteld om de reflectie uit te diepen waartoe Greenpeace een aanzet wil geven met dit document.

De kernuitstapwet

Op 31 januari 2003 keurde het federale parlement de wet op de kernuitstap goed, waarin de levensduur van de kernreactoren in België beperkt werd tot 40 jaar. De drie oudste reactoren (Doel 1, Tihange 1 en Doel 2) zullen moeten sluiten in 2015 terwijl de vier andere (Doel 3-4 en Tihange 2-3) hun activiteiten moeten stopzetten tussen 2022 en 2025.

Greenpeace meent dat deze wet een duidelijk kader schept om investeringen in nieuwe elektriciteitsproductie te stimuleren. De elektriciteitsproductie in ons land is immers tot op vandaag afhankelijk van een verouderende en steeds minder betrouwbare productiecapaciteit. Hierbij dient opgemerkt dat de vooropgestelde levensduur van de drie oudste kernreactoren 30 jaar was, wat *de facto* door de wet verlengd werd. Zulke verlenging van de levensduur van centrales, gekoppeld aan een systeem van ontoereikende en niet-transparante controle door het FANC⁴ vergroot de kans op ongelukken. Daarbij komt dat een studie van het DLR⁵, op vraag van Greenpeace, aangetoond heeft dat het realistisch is de Belgische kerncentrales na 30 jaar dienst te sluiten en tegelijk ambitieuze doelstellingen vast te leggen wat de reductie van broeikasgassen betreft (zie kader).

Bevoorradsingszekerheidsclausule: Bovendien bevat de wet een clausule die stelt dat de 'noodzakelijke maatregelen kunnen genomen worden' indien de bevoorradsingszekerheid in het gedrang komt. Deze clausule vertrekt echter van het principe dat de kernuitstap een feit is, dat investeringen dus moeten gestimuleerd worden, en dat alleen bij een concrete bedreiging van de bevoorradsingszekerheid en na uitputting van andere maatregelen, de sluiting van de kerncentrales uitgesteld kan worden.

1 www.greenpeace.org/verkiezingen07

2 Wet van 31 januari 2003, houdende de geleidelijke uitstap uit de kernenergie voor industriële elektriciteitsproductie, gepubliceerd in het Staatsblad van 28 februari 2003

3 www.greenpeace.org/nota-kernenergie

4 Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle

5 Institute of Technical Thermodynamics, Department of Systems Analysis and Technology Assessment, Stuttgart

Zal de elektriciteitsproductie van kerncentrales vervangen kunnen worden?

In februari 2007 maakte Greenpeace een studie over de vervangcapaciteit van de Belgische kerncentrales. Deze inventaris geeft een opsomming van ongeveer 150 nieuwe projecten (waaronder een flink aantal op gebied van hernieuwbare energie of van cogeneratie) die het licht zagen tussen 2003 (het jaar waarin de kernuitstapwet gestemd werd) en 2006. **De gecombineerde productie van deze projecten vertegenwoordigt meer dan 2/3 van de jaarlijkse elektriciteitsproductie van de 3 reactoren die tegen 2015 moeten sluiten.** Naast deze reeds gerealiseerde projecten staan er bovendien nog een kleine honderd projecten in de startblokken voor de komende vier jaar⁶: 80% van de vervangcapaciteit nodig voor de sluiting van alle kernreactoren zou hiermee al bereikt zijn. Anders gezegd: een vervroegde sluiting van de kernreactoren is geen utopie...het licht zal niet uitgaan!

Het DLR-instituut heeft op vraag van Greenpeace op 25 januari 2007 het scenario 'energy [r]evolution'⁷ gepubliceerd, waarin aangetoond wordt dat het perfect mogelijk is om de uitstoot van broeikasgassen op wereldschaal met 50% te verminderen tegen 2050, mits een ambitieuze politiek van steun aan hernieuwbare energie en energie-efficiëntie, en tegelijkertijd een snelle uitstap uit kernenergie te realiseren.

Het scenario verduidelijkt de inspanning voor elke regio en toont aan dat het mogelijk is om de uitstoot van broeikasgassen in België tegen 2050 met 80% terug te dringen en tegelijk alle Belgische kerncentrales te sluiten tussen 2010 en 2020 (dus voor de datum voorzien in de wet). Om dit te bereiken moeten alle steenkoolcentrales zo snel mogelijk de deuren sluiten en moet 40% van onze energie tegen 2050 uit hernieuwbare bronnen afkomstig zijn. Tegelijkertijd moeten we onze energieconsumptie halveren door tal van maatregelen op het vlak van energie-efficiëntie.

Kernenergie: oplossing of bedreiging voor de klimaatverandering?

In maart 2007 hebben de Europese staatshoofden en regeringsleiders eindelijk een ambitieuze energiepolitiek aangenomen om het klimaatprobleem aan te pakken: de Unie streeft, bij de internationale onderhandelingen, naar een reductie van de uitstoot van broeikasgassen met 30% tegen 2020 en nodigt de andere geïndustrialiseerde landen hierbij nadrukkelijk uit om hetzelfde te doen. Om dit doel te bereiken hebben de 27 herbevestigd dat het absoluut noodzakelijk is om 20% van onze energie te besparen tegen 2020 en hebben ze een bindende doelstelling aangenomen van 20% energie uit hernieuwbare energiebronnen tegen 2020.

Op Belgisch niveau is er nog geen enkele duidelijke doelstelling inzake uitstootreductie, hernieuwbare energie of energie-efficiëntie voor de middellange termijn vastgelegd. De tijd dringt nochtans, zo moet België een energie-efficiëntieplan voorleggen aan de Europese Commissie tegen 30 juni 2007. Het opnieuw ter discussie stellen van de vastgelegde sluitingsdata van de kerncentrales creëert een klimaat van onzekerheid bij de investeerders die nog aarzelen om definitief te kiezen voor echt duurzame technologieën, zoals vooropgesteld door de Europese Unie. Erger nog, de illusie dat de levensduur van 40-jaar oude reactoren met 10 of 20 jaar verlengd kan worden, brengt het Belgische engagement in gevaar ten aanzien van onze Europese partners wat hernieuwbare energie en energie-efficiëntie betreft.

Voor de ontwikkeling van kernenergie op langere termijn (na 2040) werd onder andere door premier Verhofstadt gepleit voor de ontwikkeling van reactoren van de vierde generatie. Vooreerst moet een misverstand uit de weg geruimd worden. Deze reactoren bestaan enkel op papier, en het is erg onzeker of ze wel realiseerbaar zijn. Er zijn immers nog tal van technische problemen die overwonnen moeten worden⁸. De ontwikkeling zou ook grote sommen onderzoeksgeld opeisen en de uiteindelijke kostprijs van zo'n reactor zou uiteindelijk de bouw ervan kunnen verhinderen. Onderzoeksgelden voor reactoren van de vierde generatie zijn daarom een onaanvaardbare verspilling en kunnen beter besteed worden aan vormen van hernieuwbare energie.

6 www.greenpeace.org/het-licht-zal-niet-uitgaan

7 www.greenpeace.org/energy-revolution

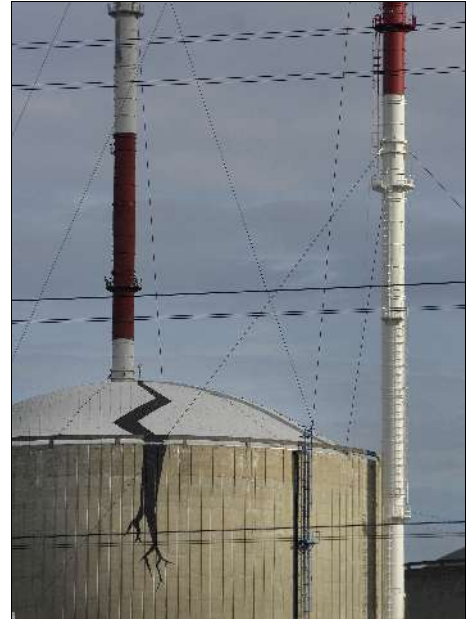
8 Voor meer details: zie het hoofdstuk over Generation-4 in het Greenpeace rapport: Nuclear Reactor Hazards van 26 april 2005. www.greenpeace.org/international/press/reports/nuclearreactorhazards

Gevaren van kernenergie

De gevaren die inherent zijn aan kernenergie zijn in de eerste plaats het gevolg van blootstelling aan radioactiviteit, waarvoor geen drempelwaarde kan vastgelegd worden waaronder er geen gevaar is. Radioactieve straling kan celweefsel aantasten en afwijkingen zoals kanker veroorzaken. Bovendien kunnen de gevolgen van straling van het kernafval zich laten gevoelen gedurende duizenden, ja zelfs honderdduizenden jaren.

Een kerncentrale brengt onaanvaardbare risico's met zich mee: verschillende voorbeelden bewijzen dat er zich ongevallen kunnen voordoen binnenin de reactoren, op de plaatsen waar kernsplijtstof aangemaakt wordt, daar waar kernafval verwerkt en opgeslagen wordt of ook tijdens nucleaire transporten. Geen enkele verzekeringsmaatschappij is bereid om alle schade te dekken die veroorzaakt zou worden bij een ernstig nucleair ongeval, zeker in een land met een grote bevolkingsdichtheid zoals België.

Naast het risico op ongelukken vormen de nucleaire installaties gevaarlijke strategische doelwitten in geval van oorlog of van een terroristische aanslag. Tenslotte vormt de opslag van **kernafval** een van de meest problematische aspecten van kernenergie **waarvoor er nog altijd geen oplossing is**. In België ligt er momenteel 2.400 ton hoog radioactieve bestraalde splijtstof⁹ opgeslagen. Sinds jaren ligt hoog radioactief afval 'tijdelijk' opgeslagen in Doel, Tihange en Dessel. Een deel ervan werd evenwel verzonden naar La Hague voor opwerking, en komt terug in de vorm van plutonium of verglaasd, gecompacteerd en gebitumeerd afval.

Kost van kernenergie

De investeringskosten van kerncentrales zijn zeer hoog. Vanwege de vele directe en indirecte subsidies is de kostprijs ook weinig transparant en ondergewaardeerd. De nieuwe reactor in Finland wordt gebouwd met subsidies van de Franse en Duitse staat en de kostprijs is na 18 maanden constructie al toegenomen met 700 miljoen €. **De kilowattuurprijs voor kernenergie is hoger dan die voor energie uit biomassa, cogeneratie, wind of waterkracht¹⁰.**

De verwerking van het kernafval houdt niet alleen een groot risico in, maar ook zeer hoge kosten voor het opslaan. Het NIRAS¹¹ raamt de kosten voor de verwerking van kernafval voor ons land op 5,6 miljard euro, het vermeldt daarbij evenwel dat het hier slechts om een hypothetische schatting gaat.

Verder moet er ook rekening gehouden worden met de kost van ontmanteling en de mogelijke kosten voor de samenleving bij een nucleair ongeval. De ervaring leert dat het hier gaat over een geldverslindend proces en dat de kost voor ontmanteling soms geraamd werd op 120 miljoen dollar om uiteindelijk op te lopen tot 450 miljoen dollar¹². De kost van een grote catastrofe kan dan weer oplopen tot duizenden miljarden dollars (terwijl de verantwoordelijkheid van Electrabel niet verder reikt dan 300 miljoen euro), waarvan het leeuwendeel *de facto* gedragen zal worden door de overheid, en bijgevolg door de samenleving.

9 Rapport 2003 van NIRAS

10 www.greenpeace.org/economics-of-nuclear

11 Nationale instelling voor radioactief afval en verrijkte splijtstoffen

12 Ontmanteling van de Yankee Rowe nucleaire reactor in Massachusetts

Conclusies en aanbevelingen

Rekening houdend met de risico's verbonden aan kernenergie, het nog steeds onopgeloste probleem van de behandeling van kernafval en het onzekere en zelfs gevaarlijke karakter van de vierde-generatie reactoren (namelijk inzake proliferatie, gebruik en transport) **is het absoluut misplaatst om de kernuitstapwet opnieuw ter discussie te stellen**. Het debat over kernenergie die voor amper 9% van de Belgische energiebevoorrading instaat heropenen, zou slechts het onderzoek en de ontwikkeling van echte alternatieven zoals hernieuwbare energie en energie-efficiëntie vertragen. Het is van fundamenteel belang om vanaf nu een maximum aan middelen in deze vernieuwende technologieën te investeren, indien we de Europese engagementen op dit vlak willen respecteren en tegen 2050 onze uitstoot van broeikasgassen met 80% willen terugdringen. Dat is noodzakelijk om catastrofale gevolgen van de klimaatverandering af te wenden. Een nieuwe verlenging van de levensduur van kerncentrales zou het risico op ongevallen aanzienlijk vergroten en zou grote investeringen in alternatieve sectoren vertragen en dat op het moment waarop de klimaatverandering haast onomkeerbaar zal zijn...

In april 2007 heeft Greenpeace aan de hand van haar memorandum¹³ aan de politieke partijen gevraagd om zich uit te spreken over de wet op de kernuitstap. Terwijl sp.a, PS, Groen!, Ecolo en in mindere mate cdH zich vóór de wet uitspraken, lijkt CD&V de wet duidelijk opnieuw ter discussie te willen stellen en de levensduur van de kernreactoren te willen verlengen. Open Vld verklaart vast te willen houden aan de kernuitstap maar stellen voor om een nieuwe generatie reactoren te ontwikkelen. MR tenslotte heeft tot nu toe geen duidelijk standpunt ingenomen. Het zijn deze verdragingsmanoeuvres die we kost wat kost willen vermijden en daarom vraagt Greenpeace aan de politieke partijen:

- om de kernuitstapwet te bevestigen en een voldoende en transparante controle van de nucleaire keten te garanderen.
- om vanaf nu de investeringen toe te spitsen op duurzame alternatieven
- om een doelstelling vast te leggen van ten minste 15% energie uit hernieuwbare bronnen tegen 2020 en de gepaste maatregelen te nemen om dit te bereiken
- om een doelstelling van ten minste 20% energiebesparing vast te leggen (energie-efficiëntie) tegen 2020 en de gepaste maatregelen te nemen om dit te bereiken
- om zo snel mogelijk alle steenkoolcentrales, die bijzonder vervuilend zijn, te sluiten

Contactpersonen

Jan Vande Putte

verantwoordelijke campagne Klimaat/Energie
Greenpeace België
0496/16.15.84
jan.vande.putte@be.greenpeace.org

Dr. Fawaz Al Bitar

verantwoordelijke campagne Klimaat/Energie
Greenpeace België
0496/12.22.31
fawaz.al.bitar@be.greenpeace.org

¹³ www.greenpeace.org/verkiezingen07